

Slovenski dom

Stev. 93.

V Ljubljani, torek 26. aprila 1938.

Leto II

Francosko-angleški sestanek v Londonu

bo veljal tudi razgovorom o češkoslovaškem vprašanju in o Srednji Evropi

London, 26. aprila. Francoski ministrski predsednik in zunanjji minister, ki pride v sredo v London, bosta gosti ministrskega predsednika Nevila Chamberlaina na konsilu, ki ga bo angleški predsednik vlade priredil njima na čast. V četrtek zvečer bosta francoska ministra prišla v windsorski grad, kjer bosta po svečani večeri, ki jima jo bosta priredila angleški kralj in kraljica, prenočila. V petek pa birel angleški zunanjji minister lord Halifax njima na čast konsilo v Foreign Office. V petek popoldne se bosta francoska ministra vrnila v Pariz. Do angleško-francoskih razgovorov bo prisko v četrtek dopoldne in popoldne, ter v petek zjutraj.

Francoski in angleški ministri se bodo pri tem sestanku razgovorili in skušali sporazumeti o vseh važnih političnih vprašanjih, ki pretresajo Evropo. Glavne točke razgovorov bodo naslednje:

1. Proučevanje pogojev za tesnejše angleško-francosko vojaško sodelovanje na kopnem, na morju in v zraku ter za gospodarsko sodelovanje pri preskrbi Anglije z živečim ob primeru vojne.

2. Odnosnji ob teh držav do Italije ter vsa vprašanja, ki se tičejo korakov za priznanje italijanskega cesarstva na prihodnjem seji Zveze narodov.

3. Vprašanja, ki se nanašajo na denarni spoznam med Anglijo, Francijo in USA.

4 Razglabljajanje o angleškem načrtu glede morebitne zvezne med evropskimi velesilami, kateri pa Francija naspotuje z ozirom na trenutni evropski položaj.

5. Češkoslovaško vprašanje in posledice zadnjega kongresa Henleinove stranke za Češkoslovaško in Evropo.

6. Vprašanja, ki se nanašajo na politični in gospodarski položaj v Srednji Evropi.

Pariz, 26. aprila. o. Iz francoskih uradnih virov poročajo, da bo na francosko-angleškem sestanku v Londonu važen del posvetovanj veljal Češkoslovaški. To pa zaradi tega, ker so zadnje zahteve čeških Nemcev, kakor jih je povedal njihov voditelj Henlein, take da se tičejo obstanka češkoslovaške države samega na sebi. Francija in Anglija pa, kakor poročajo ti viri, obe jamčita za nedotakljivost češkoslovaškega ozemlja. Henleinov politični program je za Češkoslovaško ne sprejemljiv, ker ograža njen ustavo in obstoj države same. Sprejetje tega programa bi češkoslovaška razbil. Anglija je sicer vplivala na Češkoslovaško, naj bo do nemških zahtev skrajno sprejemljiva, toda tudi sprejemljivost ima svoje meje.

Prvi kongres Jugorasa v Belgradu:

Dr. Stojadinović o položaju delavstva in o pomenu jugsl. delavske organizacije

Belgrad, 26. apr. Včeraj se je začel v Belgradu prvi kongres vsedržavne Jugoslovanske delavske zveze (Jugosl. radniški savez ali kratko Jugoraz). Udeležuje se ga kakih 50.000 delavcev iz vseh pokrajini države. Močna zastopstva so prišla tudi iz posameznih delavskih središč v Sloveniji, iz Ljubljane pa več zastopnikov nameščenskih organizacij pod vodstvom dr. Prežlja. Včeraj dopoldne je bilo na igrišču SK »Jedinstvo« velenje zborovanje, pri katerem je prisko do pomembnih manifestacij za vladu, za predsednika g. dr. Stojadinoviča, itd. Zborovalci so nosili velike napis proti marksizmu, proti komunizmu, »Zivijo delavski voditelj Dragiša Cvetković, in podobno. Po vsem razsežnem igrišču so bili postavljeni zvočniki, da so zborovalci lahko slišali govornike.

Glavna govora na zborovanju sta imela med burnim pozdravljanjem in odobravanjem predsednik vlade dr. Stojadinović in minister Cvetković. Po zborovanju se je razvil veličasten spredv skozi Belgrad, pri katerem je prisko do novih manifestacij kralju, vladu, dr. Stojadinoviču, tako da živi Belgrad včeraj in danes ves pod vtisom delavskega Kongresa.

Predsednik vlade je v svojem govoru na zborovanju dejal med drugim:

»Delavci, prijatelji in tovarisi. Belgrad do danes še nikoli ni videl veličastnejšega shoda delavnega ljudstva, kakor je današnji. Zato mi dovolite, da vam predvsem čestitam in da vas pozdravim. Povsed, kjer ste potovali, in tam, kjer živite, ste videli, da vlada povsod delo, in da se povsod ustvarja. Iz tale rastejo tovarne. V nekdaj popolnoma agrarni državi ustvarjam postopno svojo narodno industrijo. Te industrije ne ustvarjam zato, da bi s svojimi izdelki sliši na mednarodni trg in tam tekmovali z drugimi narodi. Ustvarjam jo predvsem zato, da predelamo naše domače surovine v naših domačih delavnicah in tovarnah. Ustvarjam našo industrijo, da bo delovno ljudstvo ne samo prehrano, temveč da bo s posebnim konsumom raznih živiljenjskih potrebskih pomenilo tudi novega kupca za naše poljske predelke. Napsled ustvarjam svojo industrijo zato, da bomo obenem tudi utrdili našo narodno obrambo.«

Toda v tej novi Jugoslaviji, ki jo vidite, kako se ustvarja, ne smemo pozabiti tistega, kaj je osnova vsega ustvarjanja, tistega, ki nosi častno ime jugoslovenskega delavca. Ni nam vseeno, kako naš delavec živi. Jaz mislim, da vi delavec ne smete slabje živeti. Želim, da bi živel na slabo ne bolje, temveč kratko in malo dobro in zadovoljno. Kako bomo ta cilj dosegli? Agitatorji vam pripovedujejo: »Pretarjeti vseh držav, zednite se! To so tisti, ki se zavzemajo za načelo: »Čim slabše, tem boljše, kajti samo v nezdrevem in obupnem ozračju, kakor na gnojisku, uspeva tisto, kar se imenuje socializem ali komunizem.«

Srednješolski telovadni nastop

Ministrstvo prosveće je tudi za letošnje šolsko leto odredilo telovadni nastop srednje- in meščanskošolske mladine. Ministrstvo utemeljuje svoj odlok takole: »Da bi se pri učencih razvilo živahnejše zanimanje za telesne vaje in da bi čutili lepoto v skupnih manifestacijah za plemenito tekmovanje in da bi sole imele priliku pokazati javnosti uspehi tudi tega dela mladinske vzgoje, bodo ob koncu šolskega leta priredile vse srednje, učiteljske in meščanske šole javno telovadbo.« Spored tega nastopa mora obsegati čim raznovrstnejše vaje: brez orodja, z orodjem, na orodju, narodna kola s pesmijo in glasbo, lahko atletiko, gimnastično in tekmovalne igre, raznorostenosti, skupine itd. Kot neka izjema bodo pa letos dijaki in dijakinje višjih razredov izvajali proste vaje, s katerimi bodo nastopili jugoslovanski srednješolci in srednješolke tudi ob priliki vseslovenskega sokolskega zleta v Pragi.

V Ljubljani bo ta prireditev na Stadionu (Zadružnji Stadion) je dala telovadische brezplačno na razpolago) dne 7. maja ob 15. Spored obsega 8 nastopov, od teh so trije dekliški, pet pa je deških. Videti bo mnogo pestrih skupin. Gotovo najpestrejši in najživahnejši bo nastop vseh tretješolk (360), ki bodo izvajale tri srbska kola in dva češka plesa. Sodelovala bo vojaška godba dravške divizijske oblasti. Vstopnina bo na stolječ po 2 din, na sedež po 5 din. Vstopnice bodo dobile dijaki, da jih razdajo svojim domačim. Dobile se bodo po tudi pri vodstvu tega nastopa na 1. drž. realni gimnaziji v Ljubljani (Vegova 4). Vabljeni so vsi, ki se zanimajo za telesno vzojgo mladine v naših šolah.

Češkoslovaški tisk zavrača prevelike zahteve Nemcov v ČSR

Praga, 26. aprila. o. Nedeljski govor voditelja čeških Nemcev, Henleina, v Karlovič Varuh je izvral v vsem češkoslovaškem tisku veliko razočaranje in ogorčenje. Pričakovali so, da bodo češki Nemci znali upoštevati pripravljenost prake vlade in bodo sprejeli njen načrt za ureditev nemškega položaja. To pa se ni zgodilo, kakor priča Henleinov nedeljski govor. Ves češki tisk soglaša v mnenju, da so Henleinove zahteve za češkoslovaško državo nesprejemljive in jih ni mogoče vzet za podlago pri kakih pogajanjih. Henlein je šel predaleč, saj češkoslovaška dražava še vedno obstoji. Nemogoče je dovoliti ločitev ozemlja, kjer prebivajo Nemci od ostalega češkoslovaškega ozemlja, prav tako pa je nemogoče priznati stranki čeških Nemcev značaj vsemenške narodno-socialistične stranke. Nemško vprašanje v ČSR je po tem govoru dobro značaj mednarodnega vprašanja, pri katerem bodo imeli besedo najbrž še drugi činitelji kakor pa samo ČSR in Nemcev.

Berlin, 26. aprila. o. Nemški tisk močno napada češkoslovaško vlado, češ da je nedostopna za zahteve čeških Nemcev in da z njo ni mogoč sporazum. Pisane nemškega časopisa po Henleinovem govoru je po silovitosti podobno stališču, ki ga je nemški tisk zavzemal do Schuschniggove vlade po razgovorih v Bechtsgadenu.

London, 26. apr. o. Velike in nemogoče zahteve voditelja čeških Nemcev so vzbudile neugoden odziv v angleških političnih krogih. Ta odziv dobiva duška v pisanih velikih listov, ki pravijo, da so

Henleinove zahteve upravičeno izvrale obesodo češkoslovaških krogov. Priznati je treba, pravijo ti listi, da je Češkoslovaška kazala zadnje čase presestnivo velikobrošnost do svojih Nemcev. Razglasila je politično amnestijo in obljubila nov manjšinski štatu ter razpisala občinske volitve. Voditelji čeških Nemcev pa na to odgovarja s tem, da stavi vedno bolj pretirane zahteve.

Končanova podlegla poškodbam

Ljubljana, 26. aprila.

Žrtev rodbinske tragedije, 45-letna Končanova, ki jo je njen mož, delavec in posestnik 56-letnega France Končan pobil v živeni razburjenosti s sekojo po glavi na domu v Tomačevem, je danes, kakor nam sporočajo iz bolnišnice, poškodbam podlegla.

Bilbao, 26. apr. AA. DNB. Poučeni krogi v Burgosu govorijo, da bo sedanji vatikanški odpravnik poslov pri nacionalistični vladi kmalu imenovan za nuncijska v Kanadi. Na njegovo mesto bo imenovan dosedanji nuncij na Dunaju.

Saragosa, 26. apr. AA. Reuter. Nacionalistične čete, ki prodriajo proti Arijagi severovzhodno od Teruela, so prisile do Agilara in so tako od sobote prodrele za 20 milij.

Vesti 26. aprila

Mednarodni vzorčni velesejem v Plovdivu so odprli včeraj. Na velesejmu razstavlja tudi naša država.

20 let miru hoče zagotoviti Evropi Mussolini s sporazumom med Anglijo, Italijo, Francijo in Nemčijo. Vanj bi pritegnili morda tudi Japonsko. Tako piše londonški list »People«.

Razlastitev judovskega posestva proti odškodnini pripravlja madžarska vlada. Po razlastitvenem zakonu bodo Judje smeli imeti samo toliko zemlje, kolikor je morejo sami obdelovati.

Hitlerjev prihod v Rim je določen za dan 3. maja. Potoval bo s posebnim oklopnim vlačkom, spremljajo ga bo več ministrov in veliko vojaških osebnosti.

Pri međunarodnim tekmaštvima v letalskih akrobacijah z brezmotornimi letali, katere je predredil pariški dnevnik »Paris Soir«, je bil prvi Nemec Hagennbrun, drugi Čeh Novak, tretji pa Francoz Doret.

Angleški vojni minister Hore Belisha se je na poti iz Rima v London ustavil v Parizu ter imel včeraj in danes več razgovorov z voditelji francoske vojske o vojaškem sodelovanju med Anglijo in Francijo.

Velike demonstracije arabskih žensk so bile pred dvema dnevoma v Jeruzalemu. Ženske so v sprevodu še pred palačo angleškega komisarja in zahtevali, naj Angleži izpuste Arabce iz koncentracijskih taborišč. Namesto tega so poslali nad ženske policijo.

Londonški odbor za nevmešavanje se za zdaj še ne bo razsel, ker so vse države razen Sovjetske Rusije odločile, da plačajo dolžne prispevke. Sovjeti pa so odločno odbili poziv, da bi plačali, kar so dolžni.

Pogodba med Irsko in Anglijo, ki je bila razglasljena sčasoma, ureja vsa sporna gospodarska vprašanja ter vsebuje važne odredbe za ureditve skupne obrambe.

Belgiji grozi vladna kriza zaradi afer, ki so jih odkrili v vojni letalski industriji. Zaradi tega bo moral vojni minister odstopiti, odstavljenih pa bo več višjih letalskih častnikov.

Vrhovni sovjetski državni pravnik je obtožil moskovskega pravoslavnega nadškofa in 25 duhovnikov, češ da so bili člani zarotniške organizacije, ki je hotela vreči Stalina.

Odpodanstvo naše vojne mornarice, ki se medjdaj v Rimu, si je včeraj ogledalo nova italijanska meeta v pontinskih močvirjih ter dela pri izsuševanju močvirne zemlje.

Dva nemški in en poljski vojaški balon so zaradi slabega vremena morali spustiti na češkoslovaških tleh. Po predpisanih formalnostih so jim češkoslovaške oblasti dovolile, da se spet dvignejo in vrnejo v svoje države.

Italijanski zunanjji minister grof Ciano se je včeraj s številnim spremstvom odpeljal v letalu iz Rima v Tirano, kjer bo jutri priča pri poroki kralja Zoga. V Tirani so grofa Ciana slovensko sprejeli in mu priredili navdušene manifestacije.

God grškega kralja so včeraj praznovali z velikimi slovesnostmi v Atenah in po vseh večjih krajih Grčije.

Spominski kip velikemu italijanskemu izumitelju Marconiju so odkrili včeraj v palači italijanske akademije v Rimu. Navzočih je bilo veliko odličnikov iz kulturnega in političnega življenja.

Nad 500 poljskih delavcev je ostalo brez posla v poljskem industrijskem središču Lodž, kjer je pogorelo ena največjih tamošnjih predelinic.

V Pragi je umrl blivši predsednik češkoslovaške vlade in zaslužni voditelj František Udržal, star 72 let.

Francoska vlada je poslala tajništvo Zvezne narodov spomenico, v kateri zahteva, naj postavijo na spored prihodnjih sej Zvezne tudi točko o razširjenju pravic glavnega komisariata za politične begunce, kar je potrebno z ozirom na veliko število takih beguncev iz Avstrije.

Prihodnji angleški državni proračun bo največji, kar jih je Anglia kdaj imela ob miru. Zadnja sezona vlade se je bavila samo z načrtom tega proračuna.

Spomenico za priznanje duhovne neutralnosti je poslala Zvezni narodov Švica. V spomenici navaja pravne in politične razloge, ki govore za tako priznanje.

Japonci so v Nankingu imenovali nov občinski odbor namesto dosedanja avtonome uprave.

Sovjetska letala so bombardirala pred kitajskim pristaniščem japonsko patrolno ladjo »Satsuma«. Zadeva utegne imeti še kake burne posledice.

Angleška vlada je dovolila Otonu Habsburškemu, da se naseli v Angliji.

Edina bela oblike pri poroki albanskega kralja Zoga bo tista, ki jo bo nosila nevesta. Za vse druge svete ženskega spola so predpisane druge barve.

Pred vojno sodišče za varstvo države bodo prišli voditelji arabskega revolucionarnega gibanja v Tunisu.

Nov potres je bil včeraj zjutraj po osrednjih predelih Turčije, zlasti v okolici Ankare. Povzročil je precej škode.

Bivši nemški vojni minister Bloomberg potuje s svojo mlado ženo okrog sveta in je zdaj dosegel na pot Javo.

1300 dolarjev najnizje plače

Vremenska katastrofa nad Slovenijo

Okoli 50 milijonov din škode - Po dežu danes sneg

Ljubljana, 26. aprila.

Zeleni Jurij letos ni prijahal v bujnjem zelenju in cvetju, marveč si je nadel po nedelji dežni in snežni plasč. Aprilsko vremensko neugodje je že povzročilo povsod ogromno škodo.

Ptice-pevke so utihnilo. Ljubki škrjančki, ki so drugače ob junijih zori peli junijice, so popolnoma utihnili. Tu in tam zapoje črni kos. Lastavice se skrivajo po kozolcih in raznih zatišjih. zadnji mraz pa je tudi mnogo lastavic pokončal. Ponco je začelo med dežjem snežiti in celo dopoldne sneži. Pada težak, južen sneg, ki se druge sproti na tleh tali. Po ozelenelom drevo pa se sneg vseda na veje, ki se že upogibajo in se je batiti, da bo ta sneg ponekod močno polomil sadno in drugo drevo. Nevarnost pa je, da ne pritisne po tem snegu nov mraz, kar bi pomenilo nastop še hujše vremenske katastrofe. Kako vreme vlada sedaj konec aprila, je običajno takšno konec februarja, ki je bil letos drugače prav lep in topel.

Kako ogromno škodo na sadovnjakih, vinogradih in drugod je že napravila dosedanja aprilsko vremenska katastrofa, bo pa pokazala prav nazorno in točno jesenska bilanca letinje sadne in vinske letine. Izpad letine bo gotovo znašal milijone in milijone. Splošno računajo, da bo padec letine znašal najmanj kakih 50 milij. din na sadju in vinu. Zgodnjije sadje, tako hruske, jabolka, češnje, marelce, breskve in trte, so po mnogih naših krajinah popolnoma uničeni. Do 70% tega sadja je pokončano. Kako strašno je pustošila slana, nam kažejo nekateri sadonosni kraji v okoliških Sostregh. Češnje so tako posmogeni s cvetjem, kakor bi jih kaka zločinska roka požigala. Marelce so dobro kazale. Na mnogih krajinah so še

pred mrazom odvetele in pokazale prav lep sad. Pritisnil je mraz in mladi sad je začel popolnoma odpadati. Drobnii marelčiči sadovi so kar počeli. Podobno je tudi z breskvami. Nizki vinogradni do Dolenjskem in Štajerskem so prav tako močno trpeli. Do 50% je po nekaterih krajinah uničenih vinogradov.

Po podatkih kmetijskega odd. banske uprave je znašala lanska vinska letina celoten pridelek 287.077 hl vina. Povprečno računajo, da so lani naši vinogradniki prejeli za vino nad 114.800.000 dinarjev. Tudi sadna letina je bila lani ugodna. Pridelali so naši sadjarji 430.340 stotov jabolk, 30.199 stotov hrušk, 24.346 stotov češenj, 31.445 stotov čeplj, 783 stotov marelčik, 2334 stotov breskve in 16.707 stotov orehov. Orehi, ki so sprva prav dobro kazali, so popolnoma uničeni in bo letos jeseni pridelek padel pod polovicu lanskega. Za sadje so naši sadjarji dobili po splošnih računih povprečno nad 162.247.400 din. Lepi milijoni so bili lani dobljeni za sadje in vino! Kako bo letos? Sadjar in vinogradnik obupno zreteta v bodočnosti, kajti mnogi vinorodni kraji po Dolenjskem so že sedaj popolnoma obubožani in trpe veliko pomanjkanje, ki se bo še stopnjevalo proti jeseni. Lanski pridelek vina gre slabov v promet. Mnogi vinogradniki pa nimajo niti toliko vina v rezervi, da bi lahko z njim postregli svoje delave. — Tako velike vremenske katastrofe v aprili starljude že davno ne pominijo.

Do davi je v aprilu padlo povprečno 79.1 mm dežja, kakor je zaznamoval meteorološki zavod. Tako hudo, kakor danes, je snežilo 11. t. m., ko je pozneje nastopilo jasno vreme in je pritisnil mraz. Ze včeraj so se pojavitale med dežjem redke snežinke. Močnejše je začelo snežiti okoli 23, toda po polnoči se je pojavil hujši snežni val.

Danes zadnja prilika, da si ogledate v **Kino Matica**, podl. tek. »Slovenskega doma«.

Pod črno kriinko v živi sledi in besedi!

Podrobnosti o rodbinski drami

France Končan v sodnih zaporih - Žena se bori s smrto

Ljubljana, 26. aprila.

Kriminalna statistika in kronika kmalu po doljih desetletjih ne zaznamuje tako strahotnega, zverinskega zločina, kakor je bilo nočni zločin v Tomačevem. Okoličani v severovzhodnem delu so mirni in trezni ljudje. Ježenci so v nedeljo častili svojega patrona sv. Jurija. Povsod je bilo mirno in po gostilnah ni nikjer prišlo niti do najmanjšega prepira.

O zločinu je bil drugače na Brezovico delegirani poveljnik ježenske orožniške postaje — narednik gosp. Jenko — takoj po orožniškem poveljstvu obveščen. Izmenjava je bil in se je takoj odpeljal v Ljubljano in od tam na Ježico. Na postaji je že našel Franceta Končana, ki je zrl v njega popolnoma apatično in se mu je tuštan skoraj cinično nasmehl. Vzrok tega groznega zločina je pri napisu nenaščen. Kar 7 globokih ran ji je vsekal v lobanje. Glavo ji je popolnoma in nečlovečko razmesaril. G. poveljniku je Končan mirno dejal:

»Vem, da sem jo! Zakaj? No ja...«

Nato se je Končan v pisarni zleknil pred pečjo. Ves je zaripel. Vkljenjen je. Eno nogo ima obuto v raztrgan čevelj, na drugi ima umazano nogavico. Ko so ga nadalje vprašali: »Zakaj? Sam ne vem. Oh, kaj sem naredil! Nisem bil pri pravi pameti! Utrnila se mu je debela solza. Demon alkohol si je v Končanovi hiši izbral svoje žrtve.

Mnogi pripovedujejo, da je bil Končan prva leta, ko se je priznjal na domačijo Ivanke Končanove rojene Štembov, miren in marljiv. Zaposlen je bil nekaj časa tudi v tobacični tovarni. Zadnji čas je delal kot zidarski delavec, bil pa je svojevrste trma. Pred leti ga je zadele delna kap. Močno je živčno zbolel. Dalj časa je bil na opazovalnem oddelku. Končan se je vdal tudi alkoholu. Ženo opisujejo ljudje in vaščani kot zelo močno in energično žensko. Mnogi se čudijo, da je izvršil slabč, kakor je France Končan, tak grozen zločin.

Razburilive futranje ure

V eni sobi so usodne noči spali France Končan, žena Ivanja in 10letni Marjan. Hčerka Vida in starejši sin Anton sta spala v drugi sobi. Žena je trdno spala. Sinček prav tako. V hpin razdražnosti in živčni raztrganosti je mož s sekoju zamahnil tako silno, da je že prvi udarec ženo popolnoma onesvestil. Sinček Marjan je med zločinom mirno spal. Ni slutil, kako grozen zločin je ob 3 zjutraj

oče napravil. Okoli 5.30 se je Marjan prebudil. Groza ga je obšla. Zakričal je in tekel po Antona, jekajoč: »Mati so ubiti!« Hitro so poklicali sosedje. Dvignili so nezavestno Končanko. Ker so videli, da žena še diha, je trgovce Babnik dal svoj tovarni avto na razpolago in so z njim nezavestno žrtve rodbinske drame prepeljali vjavno bolnišnico.

Eden sosedov je hotel na ježisko orožniško postajo, kjer je bil doma sam orožniški kaplar Slobođan Grkovič. Ta je odhitel v Tomačevno. Iskali so najprej, kje bi bil mož. Našli so ga v kleti napol obeshegena. Drobno vrv si je dal okoli vrata in jo pričvrstil za kavelj. Kazal je že znake življenja. Hitro so ga sneli in po nekaj minutah je prišel k zavesti. Delal se je, kakor da se nič zgodilo.

Komandir gosp. Jenko je najprej o zločinu obvestil telefonico državnega tožilstva, ki je nato odredilo sodno komisijo. Ze orožniški Grkovič, ko je odvedel Končana na postajo, je odredil, da so Končanovo hišo popolnoma zaklenili. Vse je pustil tak, kakor je bilo ob odkritju zločina. Sodna komisija pod vodstvom preiskovalnega sodnika g. Lojzeta Piškura je včeraj popoldne izvršila v Tomačevem lokalni ogled in ugotovila nekater bistvene okolnosti.

Le krepli konstituciju Ivanke Končanove je pripisovati, da je ona ostala tako dolgo še pri življenu. Kakor nam javljajo iz bolnišnice, je njeni stanje danes brezupno. Žena se bori s smrto in je pričakovati vsak trenutek, da bo podlegla hudim poskodbam.

France Končan je bil včeraj podrobnejše zasišan od komandirja g. Jenka. Snoči pa je bil odpeljan v ljubljanske sodne zapore.

Vesti iz Kranja

Na prošnjo okrajnega cestnega odbora odreja okrajsko načelstvo v Kranju zaporo banovinske ceste Naklo-Kokrica-Šenčur od mosta čez Kokro v Britofu, km 6.081 do km 6.497, za ves vozovni promet. Promet se naj usmeri preko mostu na občinsko cesto, ki veže banovinsko cesto II/113 od mostu desno z banovinsko cesto I/3. Zapora bo trajala vključno od 25. aprila do 20. maja.

Najlepše berilo in darilo je »Poročnik indijske brigade!«

Pierre Bénoit:

VELIKI JEZ

Roman iz irskih bolev za svobodo

»Nedvomno je grofica Kendalska pozabila, da je večer prej sprejela povabilo za lady Flory, sem rekel nemirno. »Težko bo prelomiti oblubo, ne da bi zbudila sum in...«

»Grofica Kendalska bo šla k lady Arbuklejevi,« je dejal gospod Ralph hladno. »Sla bo, plesala bo, in če bo treba, tudi s polkovnikom Hartfieldom, poveljnikom v Traleju. Naslednjega dne ob eni popoldne bo pa vseeno odala prvi strel na prijatelje polkovnika Hartfielda. Vse to si boste lahko ogledali iz najbližje okolice, gospod profesor. Vse potrebe odredbe, ki bodo zadovoljile Vas in Vaše kolege, so že dane.«

S tihim smehljajem je pristavljal:

»Z dr. Grütlijem vred.«

Najničenovprežni voz je že pripeljal v park, ko sem slišal, kako gospod Ralph šepeta:

»Tega pač nihče ne more oprediti, da bi mu manjšalo poguma.«

»Komu?«

»Wilkiju Joyceu, gospod profesor.«

»Kako mislite to?«

»Ali bi radi vedeli?«

Nenadno je ustavljal voz. Hotel je nekaj povedati, toda semeje se je odinal z glavo.

»Jaz Vam tega ne morem tako dobro povedati ko nekdo, ki ga poznam. Poslušati, gospod profesor. Nocoj, jutri ali kadar hočete, uredite tako, da boste sami s služabnikom. Vprašajte ga, kdo je Wilkie Joyce. Toda ne vprašajte nič več, ker bi nam lahko škodili. Wiliamov odgovor Vam bo počenil, zakaj sem dejal, da je doktor Grütli s svojo navzočnostjo pokazal dovolj poguma.«

William, sem dejal, »kdo je Wilkie Joyce?«

Uro pred večerjo eva bila z Wil-

liamom sama v biljardni sobi. Na seleno srečo sem suval krogle po zelenem pritu, ne da bi vedel, ali bom zadel ali ne.

»Wilkie Joyce, Vaša milost?«

Williams ni sem videl, tudi ga nisem mogel videti, kajti razen biljarda, ki je bil ostro osvetljen po odsevniku,

je bila vsa soba v enci. Pa pa sem slišal njegov glas. Zvenel je bolestno.«

»Da, Wilkie Joyce.«

»Wilkie Joyce je mrtev, Vaša milost.«

»Kako? Mrtev!«

Ugriznil sem se v ustnico. Pozabil sem na naročilo, da ne smem vprašati nič drugega. Toda dobrí William ni vedel tako daleč.

»Že pet in dvajset let je mrtev. Če bi hotelo nebo, da bi še živel!«

»Čemu, William?«

»Čemu, Vaša milost? Zato, da bi ga mogel ubiti. Ali ne ve Vaša milost, kaj je naredil?«

»Ne, William.«

IZ teme sem slišal stokanje, ki je prehajalo skoraj že v jok.

»Kaj je naredil?«

Stopil sem k njemu in ga prikel pod roko. Peljal sem ga k usnjenemu potčivalniku, ki je stal v najtemnejšem koutu sobe. Bil je tako razburjen, da je komaj govoril.

»Pripravdej, William.«

Sunkoma so prihajale besede iz

kratko pripovedovanje več ko še enkrat toliko časa, kakor bi ga potreboval sicer.

»Tedaj sem bil še čisto majhen otrok, Vaša milost...«

»Govorite tiže, William.«

»Da, Vaša milost, takrat sem bil še čisto majhen otrok. Moj oče je imel gospodino v Wicktonu. Ni bil član nobenih revolucionarnih društv, Vaša milost, toda bil je Irec, in sicer dober. Zato je nekega večera sprejel k sebi v gospodino pet ljudi in jih tudi ni vrgel ven, ko je slišal, da so ti mladi ljudje sklenili, da bodo z dinamiton pognali v zrak Tower in westminstersko palačo v Londonu. To je bilo leta 1885. Gotovo ste že kdaj slišali o tej zarotici. Kako se je poneverčila, Vam bo storil.

»Tedaj sem bil še čisto majhen otrok, Vaša milost...«

»Govorila sta, da nimata povedati ničesar. «Gotovo bi se rada še spovedala?« Odgovorila sta, da. Ker pa je bil kazniliški duhovnik Anglež, sta prisilila, naj jima pošljejo irskega. Želja jima je bila izpolnjena.«

»Dajte, William.«

Duhovnik je prigel ob nastopajočem mruku. Govoril je odlično galsko. Niti moj oče niti Stephen O'Grady nista mogla ničesar mislit ali slutiti.«

»Nesrečnež, sem vzkliknil.«

Duhovnik je spovedal vsakega posobnega. Spoved je trajala zelo dolgo. Vaša milost. Oba sta dobila odrevo. Ta duhovnik, Vaša milost, je bil...«

»Je bil Wilkie Joyce.«

William je za trenutek obmolknil.

Konec zgodbe je še mnogo strašnejši kot njen začetek. Naslednje jutro sta bila Patrick Evans in Stephan O'Grady obesena. Toda preden sta umrli, sta izvedela resnico: da sta se spovedali politicu, ki je bil preobčen v duhovnika, in da sta mu izredila prijatelje.«

»In Wilkie Joyce? sem vprašal.

»Je bil povisan. A minila sta komaj dva meseca, ko je nekoga jutra mirno sedel za evošalno mizo in postal poročilo. Nihče ni vedel, od kod —

krogla je prebila okno in razbila tintnik na njegovem pisalniku. Mesec dni kasneje je padel z zidarskega ogra ob cesti kamen, ki bi ga bil skoraj ubil.

»Prosim, da mi Vaša milost oprosti,

Od tu in tam

Atentat na tajnika Matice Hrvatske dr. Fr. Jelašića je nameraval izvršiti predstočnjim neki neznanec. Ko je bila Jelašičeva družina zbrana pri večerji, se je nenadoma razlegel zunaj strelnica. Krogla je udarila skozi okno na Jelašičevem stanovanju ter zažigala mimo Jelašičeve glave in udarila v zid. Dr. Jelašić je še v tem napadu takoj obvestil policijo, ki je uvedla preiskavo. Ugotovila je, da je neznanec streljal iz samokresa kalibra 7,65 mm. Dosedaj še ni ugotovljeno, kdo bi bil hotel ustreliti Jelašića.

Štirje tihotenci, ki so nosili prepovedano blago iz italijanskega Zadra v našo državo, so utonili v Zadarskem zalivu. Hoteli so se prepepljati s čolnoma na našo stran. Divjala je silovita nevihta, ki so jo tihotenci hoteli izkoristili. Bila pa je preveč huda. Zaradi viharja se je njihov čoln prevrnil, tihotenci pa so utonili. Včeraj so našli v tamkajšnjem pristanišču čoln, v katerem je bilo mnogo vtihotapljenega blaga. Za tihotenci pa še ni nikakoga odkriti. Tamkajšnji okoliški ljudje zatrjujejo, da so v tem čolnu videli prejšnjih dan štiri kmete iz okoliške vasi, ki so že prej prav radi včasih malo potihotaplili. V čolnu so našli cariniki pet zabojev sladkorja in nekaj drugega blaga, ki je pri nas dražje kot v Italiji.

Na unski progi letos v zgodnji pomladi niso mogli nadaljevati z gradbenimi deli zaradi velikega mraza. Dela so se pred nekaj dnevi mogla za silo nadaljevati, bila pa so zaradi ponovnega snega spet ustavljeni. Na vsem tem področju imajo letos še v tem času izredno veliko snega. V bližini Knina je zapadlo snega 70 cm, zdaj pa ga bo zapadlo najbrže še več.

V ravnateljstvu okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Osjeku so bile izvršene velike spremembe. Večina članov tega odbora je bila z odlokom ministra za socialno politiko in ljudsko zdravje odstavljeni. Na njihova mesta pa so bili imenovani novi člani.

Požar med kinopredstavo je izbruhnil včeraj v Siveu v somborski okolici. Pri tretjem dejanju se je nenadoma užgal pri projekcijskem aparatu film in eksplodiral. Med gledalcem je nastalo silovito razburjenje. Vsak je hotel biti prej pri vratih, da bi se rešil. Pri tem je dobrolo več oseb težje in lažje telesne poškodbe. Smrtnih žrtev ni bilo. Nahajuje se poskodovan operater Gjula Sever, ki so ga morali takoj po eksploziji prepeljati v bolnišnico.

57. krat več izvaja Jugoslavija v Finsko kot pa Finska v Jugoslavijo. To je prav za prav malo čudno, če pomislimo, da je Finska približno ravno tako poljedelska država kot Jugoslavija in ima zato tudi precej enake potrebe. Vendar pa je bila trgovska bilanca na Finskem v zadnjih sedmih letih toliko aktivna, da so se tam odločili tudi za takšna naročila v tujih državah, ki sicer niso ravnino nujna. Trgovinski odnosi s takšno državo kot je Finska, zaslužijo po mnugenju naših gospodarskih strokovnjakov vso pozornost in se jih na noben način ne sme zanemarjati. Leta 1936 je Finska kupila pri nas komaj za 7 milijonov blaga, naštudne leto pa že za petkrat toliko. Na Finsko izvajaamo predvsem koruzo, pšenico, razno sadje, volno, kože, tobak in še nekaj drugih naših pridelkov, nazaj pa kupujemo papir, gumijaste izdelke in še nekatere druge industrijske proizvode. Glavni promet med našo državo in Finsko gre po morski poti.

Bodo že videli moji nasprotniki, ko popoloma ozdravim, je dejal Adam Pribičevič v njakom bivšem SDS dr. Viderju, Srđanu Budislavljeviču, Krizmanu in nekaterim drugim v svojem pismu, ki jim ga je poslal. V njem med drugim tudi pravi, da so lagane vse vesti, če da je podal ostavko na predsedstvo SDS iz političnih razlogov. Poudaril je tudi v tem pismu, da on še vedno neomajno vztraja na politiki SDS in da tudi še zdaj, ko ni več predsednik, uživa popolno zaupanje pristašev SDS. Zagovavlja, da je ostavko na predsedstvo SDS podal samo zaradi slabega zdravja. Ko pa ozdravi, potem...

Belgrajski blagovnici Ta-Ta je prepovedano nadaljnje poslovanje. To se da slepati iz tega, ker je državni svet razveljavil zadnji sklep, s katerim je bilo dovoljeno poslovanje Ta-Ta, ki ima v svojih belgrajskih skladisih ogromno najraznovrstnejše blaga. Te vesti so posebno z velikim zadovoljstvom sprejeli ostali belgrajski trgovci, ki jim je Ta-Ta uspešno konkurirala s tem, da je prodajala blago po res nizkih cenah. Da je bilo to blago pri Ta-Ta res tako zelo poceni, vedi tudi tisti, ki so se dostikrat nalašč zato pripeljali v Belgrad, da bi si v tej velleblagovnici nakupili poceni robo. Vesti o prepovedi poslovanja Ta-Ta je z debelimi črkami pozdravilo tudi belgrajsko velikočno časopisje.

Zasedanje plenuma škofijskih konferenc v Zagrebu bo 3. maja. Predsedoval bo temu zasedanju zagrebški nadškof dr. Alojzij Stepinac. Za to konferenco so se prijavili že vsi jugoslovanski nadškofje in skofje. Na njej bodo govorili o vseh cerkevnih vprašanjih. Važna točka razpravljanja bo tudi vprašanje ureditve odnosa med cerkvijo in državo. Govorili bodo tudi o vprašanju verskega pouka na šolah. Po konferenci bodo izdali pastirske pismo, ki bo prebrano vernikom po vseh cerkvah.

Prva mednarodna letalska razstava v Belgradu bo od 28. maja do 13. junija v prostorih belgrajskega velesejma. Pokroviteljstvo te razstave je prevzel knez namestnik Pavle, ki je predsednik jugoslovanskega Aerokluba. Pri tej razstavi bo sodelovalo civilno in vojaško letalstvo, pa tudi naša letalska industrija, ki se je povzpela že kar na dostopno višino. Poleg tega bo razstavljal tudi nekaj tujih razstavljalcev. V 11 skupinah bodo na razstavi prikazali posemne vrste naših letal. Nujno je že bilo potrebno, da tudi v Jugoslaviji priredimo takšno razstavo, ki bi opozorila prebivalstvo na svojo važnost, obenem pa tudi na nevarnosti, ki jih je vzbudil napredok našega letalstva in zaradi katerih je padlo že toliko žrtev.

Tatu, ki je pred nekako dvema mesecema ukral državnega voza v Osjeku 437.000 dinarjev, še vedno niso našli. Vse tako kaže, da ga najbrž tudi kmalu ne bodo. Vsa preiskava je bila dozad zamana. Posknili so še na drug način, z nagradami. Razpisali so namreč zdaj nagrado 5000 dinarjev, ki jo bo dobil, kdor izsledi tega drznega tatu. To nagrado bodo izplačali v vsakem primeru, če dobre ukradeni denar 437.000 din nazaj ali ne.

Ljudje brez glave

ali kai vse izdajajo seznami izgubljenih in naščenih predmetov

Civilizirani prebivalci naše zemeljske krogline stoletja očitajo raznim duševnim delavcem, v prvi vrsti raznim učenjakom in profesorjem, da so razreseni in pozabljeni. Po krvicu! Ti dve napol smešni, napol nerodni in kočljivi lastnosti, ki v svoji rezultanti ustvarjata ljudem grmade neprilik, sta prav občečloveški. Menda ga ni človeka — razen detektivov in zločincev v kriminalnih romanah —, ki ni bil kdaj pozabil kakšne stvari. Kaj bi si tedaj izmislival razne dovtipe na račun učenjakov in podobnih zamišljenih skovirjev, ko pa smo sami prav tak! Tudi mi smo že prav pogosto pozabili tu ali tam bolj ali manj važen predmet in potem zdihovali nad neupoštenostjo in pokvarjenostjo današnjega sveta, iz katerega so — po našem hudovaljanju, kadar izgubljenega predmeta nismo več dobili nazaj — pošteni najditelji, ta prelepa in nad vse simpatična človeška pasma, že povsem izginili. Toda stvar še ni tako huda; še vedno se dobre ljudje, ki pozabljene predmete, katere so našli, pridno in vestno izročajo v varno shrambo na policijo. Tja prihajajo vsi raztreseni in pozabljeni gresniki, tam potožijo svoje gorje in prijavljajo svoje izgube, tam jih čakajo nezvesti predmeti, ki so jih bili pošteni najditelji prinesli z namenom, da bi spet prisli v roke pravih, na vso moč ožalščenih lastnikov in jih razveselili.

Kai vse izgublja o ljudje

Na policiji je lepa shramba; tam se po mesecih kopijo predmeti, ki čakajo, da jih bodo prisli iskat pravi lastniki. Ti se zglate, dobre svoje stvari in si sami sebi potihem zagodejo, češ, policija pa res ni samo za to, da ponosi zapisuje preglastne in premalo edne »nakresanke«, ki se usajajo po cestah, ampak tudi za prav koristne reči. Po raznih lokalih v mestu ter po javnih prostorih in na ulici obleže takele stvari: razni bankovci, visoki in majhni, damske ure, srebrne in zlate verižice, razne broške, prstani, dearnice, polne in prazne (zgodi se, da je kakšna nabasana s starimi gledališkimi in kinematografskimi vstopnicami), ključi, listnice, zastavni listki, računi, indeksi, evidentne kolesarske tablice, aktovke, delavske knjižice za moške in ženske, dežniki, načniki, damske pasovi, dameke nogavice, vžigalki (brez žiga so nekateri, po te izgubitelji najbrž ne prihajajo prav pogosto!) in druge podobne reči. Kronika na policiji ve povezati, da je nekdo izgubil celo red Jugoslovanske krone in pošteni najditelj ga je lepo izročil na policiji; raztreseno to poti po prizanesu niti pratiočim čustvom. Se eno in od sile važno »toriče« pa so za pozabljivi in raztreseni človeški um: železnični vozovi in avtobusi. Čudo prečudno, kaj vse tam dobre sprevodniki, čudo prečudno, kaj vse nam razkazuje s teh krajev policijski »arzenal najdb«! Dežniki v strahotni številki, ženski in moški, palice, romanske, »hohlaplerske«, plašči, rute, boce (ne nežni, prenežni spoll), moške in ženske suknje (dokaz, da naša železniška direkcija v vozovih dobr kuri, sicer ne bi bilo ljudem tako vroče, da bi stopila v »dvajstevje pozabljujivosti funkcije«), navadni in usnjeni suknjiči (imejitev se je moralno presneto muditi!), moške srage, celo damske oblike (brez dvoma rezervnimi!), jopiči, oficirske bluze, ogrinjatice, predpaeniki, copate, galoše, čevlji, aktovke, smučarske torbe in nakrtniki, košare (menda polne nikdar!), posode razne vrste in različnih oblik, reklamne ploščice, aktovke lučene glave romajo iz kraja v kraj), kovčegi z otroškim perilom (so pozabljiva mamica, seveda, s »punkeljčkom« v rokah ni bilo prostora še za kovčeglj), zaviti z raketami (!), zaviti z damskeimi oblekami, lisicje, zajčje, kunje in podobne »zverjadne« kože, krila (seveda ne orlovska, ampak ženska), razne torbe, damske klobuki, knjige, kovčegi z nogomet-

no opremo (kaj, če ni bil tod vzrok zasidran v preveliki radosti in — v »duhoviti pičaci?«), zaviti blaga, risalo orodje, risalne deske, šolske knjige (naša »učenca« se mladina po vozovih rada zbirale in igra sah), fotografiski aparati, ptičje klešte (ali vidite, da potujejo po čeleznici res prav zanimivi ljudje!), gumijaste čevlje, železne grabilje in vile (tudi »poljedelci« se pozabljivi, kaj hočete, v mestu, kjer je nakup, je tudi dosti Bakhovih hramov, s katerih vse licenčne repov in lepo črno pobaraninski grozd), lopate, kartoni s keksi, denarnice, damske ročne torbice, žepne in zapestne ure ter še nešteč drugih bolj ali manj važnih predmetov, ki potem čakajo na lastnike.

Stanovi, ki prijavljajo izgube in »dvajstevje na dñe«

Pred pozabljujivostjo ni varna nobena starost in noben spol, pa tudi noben stan ne. Pred znamenitostom prostorom, kjer na policiji uradujejo za izgube in najdbe, je pogosto prav živo. Star, dostojanstven gospod si nervozno premika po nosu gori in dolni ščipalnik in čaka, da pride na vrsto »v zadavi izgube ali morebitne najdbe«, take in take aktovke, v kateri so bil nad vse važni aktivi, z »našopano« lisco okrog vrata in z obilno blago v bleščeci prstanov pove, da je izgubila zlato broško, predragocen spomin na umrlega svojca, delavec, ki je skočil za hip od dela in si miti rok še ni bil utegnil prav umiti, pove, da je izgubil delavsko knjižico, ki se »glasi« na ime to pa to; trgovski potnik, rdeč zdrav možkar, prijavlja izgubo zavoda z blagom, potovka izgubila košare, čedno oblečena gospodinja, ki ji je nekoliko nerodno, saj je prvi na policiji, šepečata sporoči, da je izgubila blagajinske ključe, študent v »pumparicah« prijavlja indeks, stara gospa je izgubila galoše, včasih se pojavi »posilni«, ki pride iskat izgubljeni predmet svojega vojaškega gospoda; tudi služnjiki se ne zmanjšajo; te jo primahajo v imenu svojih imenitnih gospodinj: navadno je izgubljeni stvar preprosta ženska ročna torbica. Od časa do časa se pojavi tudi kak mehanik, ki poizveduje, če ni morda kdo našel gumijasti cevi; tudi šolski otroci priomojo po rilansko desko in po knjige. Menda je prav mnogo povpraševanja po raznih, posebno višjih bankovcih. Tudi za te »predmete« so stanovi zastopani nadve čestno; tako državni uradniki so med njimi. Stara stvar je, da imajo tudi najditelji svoje šibke plati; morda se tu pa tam dobi kdo, ki ima tako natancno vest, da vsak znesek denarja, ki ga najde, nemudoma nese na policijo. Najmanj skušnjava za »izročilo« menda vzbuja srebrne drobice, težje že gre s papirnatim denarjem. Bankovci za 100 din se kolikor toliko prihajajo nazaj v listnice in že pravih lastnikov. Kolikor bolj pa rastejo zneski, toliko večja je izkušnjava in konec krajev vsak najditelj tudi ni tisti idealni prav najditelj, na katerega v duhu računajo prijavljenci. Na policiji se zglašajo vsi: delavci, profesorji, mehaniki, meščanski uradniški sloji, otroci, stare in mlade gospodje, hlapci in dekle, trgovski pomočniki, vajenci, gospodje in gospodčice, učenjaki in nepismeni. Dovolj dela imajo v tem uradu na policiji; vselej kdo briklja, prijavlja, poizveduje. Nesrečnih in vedrih obrazov se uradniki tam gori prav do sita lahko nagnedajo. Zaskrbljeni se vravajo tisti, ki so zmanjšali povpraševati, če je »slučajno« kdaj prinesel to pa to stvar, pa jih uradnik lahko odgovori le, da niso nicesar takega doslej še našli; nekoliko olajšani tisti, ki so izgubo prijavili, v »daljnje« uradovanje; veseli in prešerni tisti, ki so izgubljeno dobili. Najbrž je med tem ljudmi že bil vsak od nas, če pa se ni bil, bo pa prav gotovo, dasi mu tega ne pričovščimo!

Izpred obrtnega sodišča

Zaposlitev po preteklu odovodnega roka

Viktor je bil krgnarski pomočnik, imel je po 150 din edenšteinske plače, pa še od te bore plače mu je mojster za dan 1. in 8. decembra — praznik Zedinjenja in Matere božje — ko se ni delao, odtegnil za vsak praznik po 25 din. Dne 22. decembra je mojster odsolil Viktorja brez odpovedi. Viktor je izloževal odškodnino za 14 dnevno odgovedno dobo v znesku 300 din in za 50 din odiegla ob dveh praznikih. Mojster je odklanjal večno plačilo, ob praznikih pomočnik ni delal, tedaj tudi ni nič zaslужil, služba pa je bila Viktorju odpovedana dne 2. novembra za 1. decembra in s tem je zakonu zadoščeno, čeprav je Viktor in s tem je zakonu zadoščeno, čeprav je

forja zaposloval še do 12. decembra. Ko je sodnik mojstru pojasnil, da mora pomočnik tudi ob praznikih jesti in da je bilo 150 din edenšteinsko zelo plišava plača za krgnarskega pomočnika, je milostno izjavil, da mu prizna 50 din za dva praznika, glede odškodnine za neopravilen odpust pa ni dal nič do sebe. Zato ga je moral sodišče prisiliti s sodbo k plačilu odškodnine za 14 dni. Neспорno je, da je mojster odpovedal Viktorju 2. novembra za 1. decembra; če bi ga bil mojster tega dne odpustil, bi bil astvar v redu, ker ga je pa dne 2. decembra zopet zaposlil, je nastopilo novo službeno razmerje, katero je moglo prenehmen le po predložiti 14 dnevnih odpovedi. Ker je bilo mojstrovo naziranje pomotno, je moral plačati mezzo za 14 dni. Pritožil se ni.

Usoda našega ligaša po tekmi z Jugoslavijo

Po nedeljski tekmi z »Jugoslavijo« je slovenski ligaški reprezentant zelo močno izboljšal svoj položaj. Nenavadna nevarnost za izpad iz lige sicer ni minila, vendar se je izvlekla iz najnevarnejših voda in kar je glavno, pomoljena »Ljubljana« in novi napad bo šel v bodoče tekme z zavestjo, da nekaj zna in da lahko dobro igra tudi zunaj. Zadnji dve preizkusni v Splitu in v nedeljo proti »Jugoslaviji« sta pokazali, da je tehnični vodja »Ljubljane« napravil prav, ko je izmenjal stare zvezde z novimi, mlajšimi močmi. Team »Ljubljane« nas je prenenetil že v tekmi z »Jedinstvom«, z zadnjimi dvemi tekmani pa je vse nadalj, ki jih stavi ljubljansko športno občinstvo vanj, še utrdil. Ne maramo nič hvaliti ne tega ne onega kajti mlade glave se kmalu prevzamejo; mislimo pa, da bo »Ljubljana« s tem moštvo na jesen lahko mnogo dosegla. Treba bo pa še precej delati.

Vendar o tem danes ne bomo razglabljali, ogledali si bomo položaj, v katerem se danas naša reprezentant. Trije zeleni klubki so na koncu tabele in trije klubki so danes v istem nevarnem položaju. Trenutno je najboljša med temi tremi klubki naša »Ljubljana«, ki ima deset pik in goal-diferenco 19:29, »Jedinstvo« tudi deset točk, toda slabšo goal-diferenco 10:21. »Concordia« pa osem točk in goal-diferenco 19:48. »Ljubljana« ima v nedeljo tekmo z »Baskom« v Belgradu 15. maja z »Gradjanskim« v Zagrebu in 19. junija zaključno tekmo z »BSKom« v Ljubljani. »Jedinstvo« igra v nedeljo v Sarajevu s tamkajšnjo »Slavijo«, nato s »Concordijem« v Belgradu in za konec s »Haskom« v Zagrebu. Tudi »Concordija« čakajo tri težke tekme; v nedelji ima v gosteh BSK, nato gre v Belgrad, kjer se sreča z »Jedinstvom«, in s »Slavijo« v Sarajevu.

Codreanu, vodja romunske, Železne garde'

Razen Avstrije ni nobena država v Evropi doživel v letu 1937 toliko dramatičnih pretresov kakor Romunija. Da bi preprečil vse bolj grozčo diktaturo skrajne desnice, je kralj Karel v treh mesecih zapovrstio imenoval tri nove vlade, vsako malce autoritarnješo in bolj diktatorsko od prejšnje, odpravil z njihovo pomočjo vse starje notranjopolitični red, razpustil vse politične stranke in organizacije, vzel iz desničarskega političnega programa ureditev judovskega vprašanja in ga postavil za naloge novim vladam, da bi s tem desničarjem vseh vrst, zlasti najbojevitješim, najmočnejšim in najnevarejšim skupinam, med njimi Železni gardi, vzel najpopularnejšo agitacijsko sredstvo, vzel politični šlager, brez katerega ne more računati na podporo romunskega ljudstva nobena politična skupina. Boj proti judovstvu je Romuniji do kraja zaleden in na milost izročeni v oblast judovskemu kapitalu, vprašanje, ki stoji sredi vsega političnega prerivanja, in predstavlja najmočnejše politično geslo. Nobeden od romunskih politikov se ni te resnic zavedel tako zgodaj in tako močno kakor Cornelius Zelea Codreanu, vodja in ustanovitelj »Železne garde«, najbojevitješega in najnevarejšega romunskega političnega gibanja, ki mu je najbrž usojena v romunskem političnem življenju pomembna in usodna vloga.

Mesto, »Železne garde«

Codreanu, ki ga je nova oblast v Romuniji po ponovljeniem in nenavadno poudarjenem razpustu »Železne garde« skušala sredi priprav za državni udar prehititi z aretacijo in otožbo zaradi političnega nasilja in zarote, je vse do tega nemadnega dogodka pred nekaj dnevi stanoval in vodil gibanje svojih legij v bukareščanski četrti »Železne garde«. Človek, ki je voditelj tako zvanega romunskega fašizma skušal obiskati doma, je v okolini skromne njegove vile naletel na nenavadne prizore: stotine in stotine mladih ljudi, samih mladih razumnikov, študentov, odvetnikov, uradnikov, so po vsem tem mestnem predelu vihtele loptate, prevajaže opoko, malto, cement, kopale, tesale — garda je gradila v svoji mestni četrti ogromno stavbo za osrednji dom svojih zadružnih organizacij, ki rešujejo romunskega malega človeka iz oblasti judovskih upnikov, trgovcev, žganjarjev. Ena najbolj bistvenih načel poglavljaja Železne garde je, da mora razumniška mladina v njegovi stranki sama izvrševati tudi najnižja ročna dela, da bo vedela, kaj je delo in pa, da s tem pomaga stranki, da gradnjo in organizacijo trgovin, konsumov, gostiln, skladisč zadoštuje svojemu članom v vseh njihovih življenjskih potrebah sama in tako postane država v državi, navezana samo nase, kar bi ji bilo posebno dragocene ob kakem daljšem revolucionarnem boju.

Človek z nadangelovimi peruti

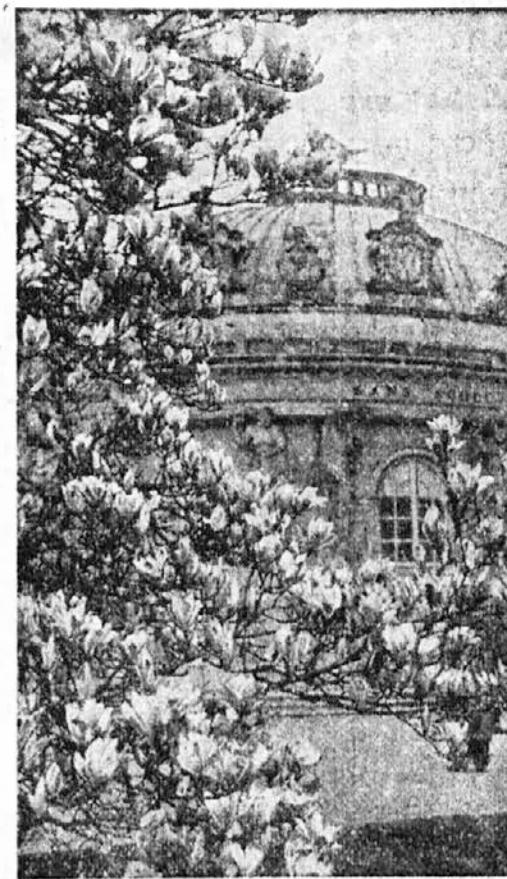
Vse povsod sami mladi ljudje; na stavbi, na cestah, v vodjevili, Codreanu je v novi Romuniji

človek, ki je znal s svojimi gesli, še bolj pa s sugestivno silo svoje osebnosti potegniti za seboj vso mladino brez izjeme. Stanovanje človeka, ki je neuradno že bil romunski diktator, je skromno in brez gledališča navlake: velika soba, okna brez zastrov, velika miza, nekaj stolov in po stenah poplava slik, kipcev, risb, lesorezov — in vsi predstavljajo eno osebo — svetega Mihaela nadangela. Ob steni, proti kateri gleda končna stran mize, stoji ogromna soha nadangela s pozlačenimi perotami. Pred njo je prejšnje čas stal mlad človek med tridesetimi in štiridesetimi leti, orjak, oblečen v sivo, surovo platno, nošo romunskih kmetov, z obrazom čistih in ravnih potekov, gostih, plavih, valovitih las. V izrazitem, močkem obrazu presenetljivo svetle oči, severnaska sinje, jasne, kakor jih v Romuniji človek ne vidi. Zlate nadangelove peroti se je zdelo, da poganjajo iz njegovih ram in dajejo vsemu pojavitvi občutje silnega zaleta. V takem romantičnem, slikovitem okolju je do pred nekaj dnevi sprejemal obiskovalce Corneliju Codreanu.

En sam pogled na to postavo je zadostoval, da je človek ugotovil, da voditelj tega nasilnega, romunskega bistrju tujega gibanja, ni Romun. Početovi strani je Poljak, po materini Nemec. Zmes slovenske in germane krvi je dala Romuniji človeka, ki bi utrgnil postati njen mojster po nemškem ali italijanskem vzoru. A prav ta tuja romantična zunanjost je v veliki meri vzrok za njegove nepričakovane, nezaščitane uspehe pri romunskih množicah. Codreanu ima tisto, kar manjka drugim diktatorjem: sugestivno, neodoljivo telesno podobo in vpliv, ki udarja iz nje. Z njo je združena eksplozivna, silovita narava, brezobzirna, elementarna v sovraštvi in maščevanju, ki ne tehta sredstev in orodij — kakor gibanje, kateremu je vodja in gibal Codreanu, človek, ki je svojo politično pot začel še skoraj kot otrok z mirnim, hladnokrvnim političnim umorom.

Umor — začetek politične kariere

To je bilo pred kakimi petnajstimi leti v romunskem vsečuščem mestu Jassy. Protjudovsko gibanje, ki ga je začel in mu dal načelno uteviljitev profesor Cuza, je našlo med jassyskimi študenti pre strastne in bojevite pristaše, med njimi Codreanu. Kako tudi ne — univerza v Jassy je tisto leto stela 831 Judov proti 546 nejudom, kar zgovorno priča o pritisku judovstva v Romuniji. Cuzov nauk, katerega znamenje je že leta 1910 postal klukasti križ, prastaro znamenje romunskega krščanstva, ki ga dobite na vseh narodnih okrasjih, ta nauk je dobil izraza v silovitih študentovskih nemirih, katerih duša je bil mladi Codreanu. Njegovo delo se ni omejilo samo na boj proti Judom. Leta 1924 je kot mlad odvetnik urenil prvo svojo reformatorsko misel: organiziral je prvo mladinsko delovno taborišče, precej pred hitlerjevskim Arbeitsdienstom, kakor vidimo. Jassy je postal ognjišče novega gibanja, ki ga je vladala ho-

Magnolijski, ki jih je v zadnjih 10 dneh že dvakrat zapadel sneg

tela zadušiti in poslala tja najbolj prosljega policijskega prefekta Manciu, da naredi red med študenti. Načini in sredstva, ki jih je oblastnik za to uporabil, so bili turški: pretepanje po podplatih, mučenje, natezavanje. Da niso žrtev mogle vpititi, so jim med postopkom vtaknili glavo v vetro vode. Ogorčenje proti takim metodam je raslo, oblasti so vedele, da vodi vse Codreanu. Pri nekem procesu proti antisemitskim študentom je nastopil kot priča tudi prefekt. Obtožen je branil Codreanu, nastopajoči odvetnik, ki ga prefekt zadrži njegove mladosti in imenoval drugače kot smrkavca. Ko je prefekt prišel v sodno dvorano, je zagledal Codreana med odvetniki. Brez besede je stopil k njemu in mu pripeljal dve zaščitnici. Codreanu je potegnil samokres in na mestu ustrelil prefekta Manciu in dva policijska agenta iz njegovega spremstva. Proces proti morilcu najbolj znanega romunskega oblastnika je razburkan državo. Tisoči krščanskih odvetnikov so se priglasili za obrambo, ljudstvo je v vseh strani drlo v Jassy. Iz strahu pred vstajo so morali razpravo preložiti v zakotni Turnu Severin v Codreana brez večga oprostili. Njegova pot izpred sodišča je bila podobna zmagovalju, čez noč je postal malik romunskega ljudstva in simbol vsega boja proti judovstvu.

Program, »Legije nadangela Mihaela«

Po tem umoru in procesu, ki je ustvaril njegov politični sloves, je Codreanu odšel za dve leti v Francijo, kjer je študiral v Grenobleu, o počitnicah pa služil pri francoskih kmetih za hlapca. Po vrnitvi v Romunijo je zvedel, da se je Cuzova narododemokratska stranka, v kateri je delal, razcepila. Zato je ustanovil svoje, na videz romantično gibanje »Legije nadangela Mihaela«, ki je štela v začetku dvanajst ljudi, Codreanovih tovarišev. Kot prvo načelo evojega gibanja je Codreanu postavil neizpisno boj proti judovstvu in njegovi oblasti v Romuniji.

Te čase je izobiloval program svojega gibanja. Po navadi primerjamamo »Železno gardo« z romunskim fašizmom, ki je svoj program povzel docela po nemškem narodnem socializmu, čeprav to v glavnem ne drži. Osnovo svojega gibanja je Codreanu postavil na posebnost, ki mora v narodnem življenju imeti vse pravice, ki ji po človeškem dobrostanu gredo, ne na kolektiv. Središče mu je človek, posameznik, ne skupnost, niti ne država, ki je le pomočna oblika za razvoj in srečo človeka. Drugi temelj Codreanovega nauka je krščanstvo,

ne pa morda kakša politična, plemenska ali nacionalična doktrina. Glavna načela tegih gibanja so moralna in religiozna: vera, delo, red, hierarhija, ohranitev starih vrednot, red, molčačnost. Krščanske osnove, upoštevanje posameznika kot osnove za vsako družbo, vse to Codreanov nauk bistveno loči od fašizma ali nemškega narodnega socializma. Zato hitlerjanstvo za »Železno gardo« ni resnična oznaka.

Pot, »Železne garde«

November 1927 je Codreanu zaprisegel prvi stotisoč članov »Legije nadangela Mihaela« ter začel s silovito propagando, za katero je dobil na razpolago sredstva iz vse Romunije. Leta 1930 je spremenil »Legijo« ime v »Železno gardo«. Gibanje je začelo postajati nevarno vsem romunskim starim strankam. Narodno-kmečka vlada ga je leta 1931 prvič razpustila, in je »Garda« pri delnih volitvah le nastopila in dosegla lepe uspehe. Razen tega se je vrgla na drugo delo: izsekavala je gozdove, čistila zemljo, izsuevala močvirja, gradila ceste in tem postajala vse bolj popularna. Leta 1932 so jo znova uradno razpustili, a njenega dela to ni ustavilo. Leta 1933 jo je predsednik tedanje vlade Duca razpustil tretjič. Nekaj dni potem ga je »Železna garda« na cesti ustrelila. Kar se raznesajo glasovi, da je razpusta krič prav za prav tedanj zunanji minister Titulescu, ki da je to staril na pobudo Sovjetov. Titulescu pobegne v tujino. Codreanu začasi Ducovega umora nihče ne nadleguje. Le neki član »Železne garde« izpove pri policiji, da je vodja vedel za umor, ki je bil sklenjen na tajnem svetu stranke. Naslednji dan vdere deset gardistov v bolnišnico, kjer ta član leži. Ne da bi mu kdaj mogel pomagati, ga gardisti s sekirami razsekajo.

Konec — ali začetek

»Železna garda« deluje naprej in se širi kljub razpustom in odredbam, ki ostajajo na papirju. Codreanu je njen nedotakljivi poglavar. Na jesen leta 1937 se prekrsti in si da ime »Vse za domovino« ter odnese pri volitvah 27 poslanskih mest, kar ustvari v pričakovanje državnega udara in prezvezmo oblasti po tej. Sprememba, ki jih Romunija v svoji notranji politiki doživi v začetku letosnjega leta, se Codreanovega gibanja ne tičejo — a po razglasitvi nove ustave presenetili svet Codreanova izjava, da prostovoljno razpušča svoje organizacije. Nihče ne verjame, vse vedo, da je to le priprava za odločilni udarec, ki ga pa nova oblast skuša preprečiti s tem, da je dala pretekli teden zapreti Codreana in dvesto njegovih podvodij ter vse skupaj postavila pred sodišče zaradi veleizdaje. Vprašanje je le, če bodo zaradi tega mogli biti tudi obsojeni, ali pa bodo Codreanovi prietaši, ki jih je danes organiziranih nad milijon, pripravili Romuniju in Evropo novo presenečenje. Codreanova dozemanja živiljenjska in politična pot daje vsa jamstva za to.

Radio

Programi Radio Ljubljana

Torek, 26. aprila: 12 Razne popevke svetovnega slovesa (plačte) — 12.45 Poroka — 13. Napovedi — 16 Uveritve (plačte) — 18.40 Slovensko narodno občestvo (g. dr. Stanko Gogala) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Nocna ura: Italijanska in srbsko bizantinska cerkvena ikonografija (dr. Fr. Mesencel, prof.) — 20 Koncert Raduškega orkestra — 21 Prolog operе »Boris Godunov« (plačte) — 21.10 Rondo, IV. ura, predava E. Štefko Kopore, na klavirju izvaja gdje. Herta Seifert — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Vesela glasba: Raduški orkester, vložke poje g. Mirko Premel.

Druži programi

Torek, 26. aprila: Belgrad: 20 Simf. konc. — Zagreb: 20 Opera — Praga: 20.40 Ciganji polo, 21.15 Zbor, 22.15 Salonski ork. — Varšava: 19.50 Opernetni potupri, 21 Simf. konc., 22 Plez. gl. — Sofija: 19.15 Kvartet, 20 Vok. konc., 20.45 Ruske romance, 21.15 Labka in plez. gl. — Budimpešta: 19.30 Mladinski zbor, 20.50 Norveška glasba, 22.05 Cig. gl. — Trst-Milan: 21 Bizičeva opera »Carmen« — Rim-Bari: 21 Opera — Dunaj: 19.16 Tirolska gl. — 20 Filimska gl. — 22.15 Ork. konc. — Berlin: 20 Operete in filmska gl. — Königsberg: 20 Berlinski filharmonik — Hamburg: 19.30 Schillingsova opera »Mona Lisa« — Vratislavia: 19.10 Zab. konc., 20.45 Michelangelo (orkester in zbor) — Lipsko: 19.10 Kmečka godba, 20 Draždanska filharmonija — Stuttgart: 19.15 Operne arje, 21 Händlov oratorij »Mesiac« — Bern-münster: 19.15 Simf. konc.

Naročajte Slovenski dom!

Italijanske vojne ladje že čakajo v neapeljskem pristanišču na Hitlerjev prihod

ROBERT LORD

POD ČRNO KRINKO

Grogan ni kriv, če so ga postavili na njegovo mesto.

»Upam, da Frank ne bo mislil kaj takšnega, češ da sem delal na to, da bi ga izpodrinil z nadzorniškega mesta.«

Frank ni takšen človek. V nekaj dneh bo spet vse dobro in v redu,« je tolazila stará Groganova svoje domače, ki so bili vsi precej razburjeni.

»Za nič na svetu ne bi hotel storiti Franku in Ruthi kaj žalega...« se je opravičeval Mike. »Meni je vsa ta stvar zelo neugodna. Toda, kaj naj počnem? Pri nas v tovarni je pač tako: če kdo odkloni kako mesto, se to pravi, da ne mara več delati za podjetje in mora takoj zapustiti posel... Jaz pa sem že star... Ne morem več iskat dela drugje... Kdo bo neki starega delavca vzel v službo?...«

»Frank je pameten človek... Gotovo bo to uvidel, vsaj upam...« je dejal Ed.

Precej časa je bilo treba, predno so pomirili Betty, ki jo je Ruthina žalost tako pretresla. Ko so se vsi pomirili, so sedli k večerji. Večerja danes nikomur ni šla prav posebno v tek...

Po večerji so se še dolgo razgovarjali o dogodkih v tovarni. Mike in Ed sta domačim ženskam povedala natančno vse, kar se je zgodilo... Betty je zatem odšla k Ruthi in ostala nekaj časa pri njej. Ruth je zelo skrbelo, kje je Frank. Hotelata je oditi v mesto, da ga poisci, toda kje naj ga najde v takov velikem mestu, ko ni niti vedela, kam navadno zahaja in kje ima sestanek s tovariši...

Že precej pozno je bilo, ko se je Betty poslovila od Ruth in odšla domov. Tu so domači še vedno sedeli in se razgovarjali. Ko je Ed slišal, da Franka še ni doma, je takoj vstal, vzel klobuk in dejal, da gre v mesto iskat Franka in tako prepreči, da ne bi naredil neumnosti...

Betty je odšla v svojo sobo v prvem nadstropju. Vsa je drhtela od samega strahu. Temne slutnje so jo navdajale...

Toda, kaj je mogla ona, sirotica, spremeniti pri vsej tej stvari? Prav nič...

Bilo je že okoli enajstih zvečer. Stara Groganova sta še vedno sedela v sobi in se razgovarjala.

V tem hipu je nekdo potkal na vrata... Grogan se je malo stresel... Kdo naj bi bil to? Ed gotovo ne bi trkal, saj ima ključe... Kdo je torej mogel priti ob tej pozni uri?

Mike je odšel k vratom in vprašal:

»Kdo je?... Koga želite?...«

Brzojavka za Mikeja Grogana,« se je zaslišal glas od zunaj...

Neko brzojavko sem dobil... Počakaj malo, takoj se vrnem,« je dejal Mike svoji ženi, ki je že kukala iz druge sobe...

Mike je vzel ključe in počasi odprl vrata...

Ko so se vrata odprla, sta nenadoma planila nanj dva neznanca v črnih krinkah. Eden od njiju ga je udaril s težkim batom po glavi, tako da Mike ni imel niti časa, da bi zavpil... Nezavesten je padel na tla. Vse